

DET VAR EN GÅNG ETT SILLSALTERI

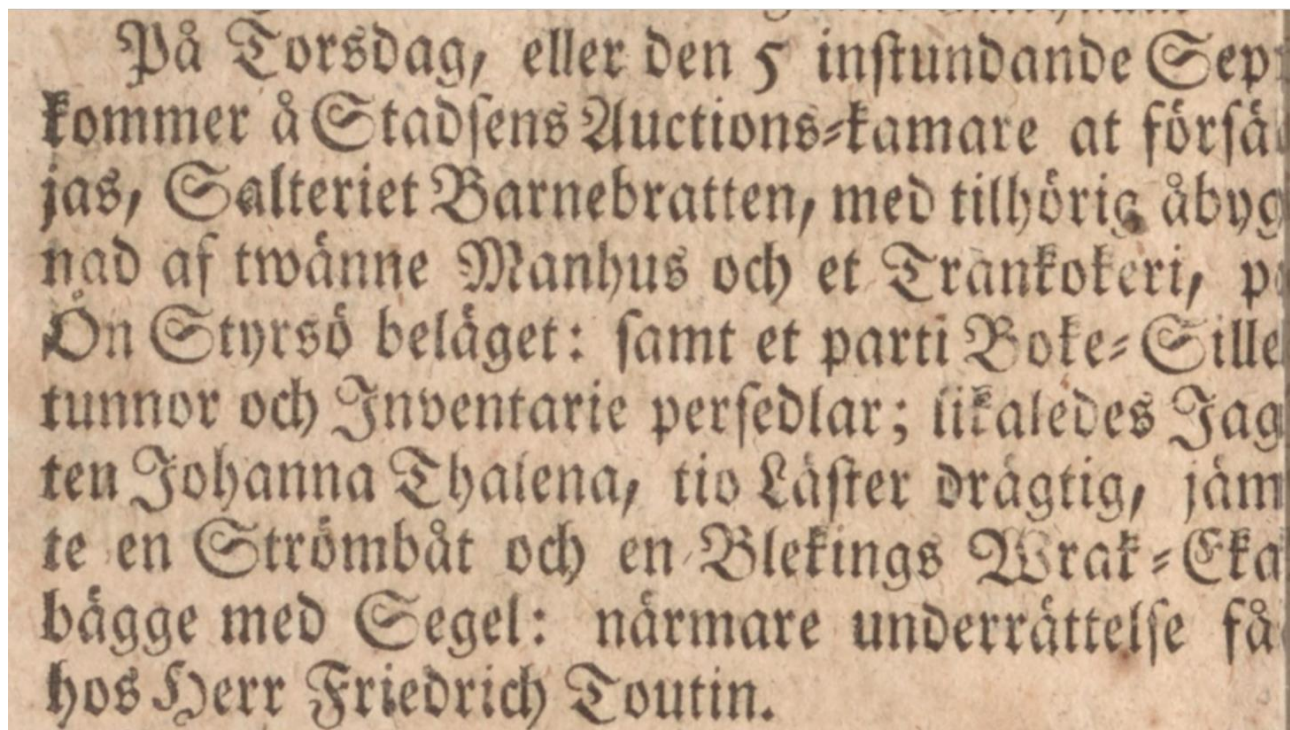
Lantmäteriets karta från 1807 års enskifte på Styrso. På Bratten fanns då Sillsalteriet Barnebratten med stor sillsalterilokal, bod för 400 siltunnor, lastkaj och manbyggnad om tre rum och kök samt en byggnad inrett till fähus, lada och mangelbod samt ett avträde. Öbergska huset byggdes inte förrän 1812.

SALTERIET BARNEBRATTEN - ÄLDSTA NOTISEN FRÅN 1765

Under den stora sillfiskeperioden från 1747 till 1809 fanns många sillsalterier också i vår skärgård; på Vargö, Käsö, Styrso och Köpstadsö. På Styrös utmarker i "Nedre Brevik" långt från närmsta bebyggelsen i Styrso By inrättades ett sillsalteriwärk med "twänne Manhus och et Trankokeri". Det var till salu 1765.

Nr 2: 2022-01-28

På Torsdag, eller den 5 instundande Sep
Kommer å Stadsens Auktions-kamare at försäl
jas, Salteriet Barnebratten, med tilhörig åbyg
nad af twänne Manhus och et Trankokeri, på
Ön Styrso belåget: samt et parti Bofe-Sille
tunnor och Inventarie persedlar; liksåledes Jag
ten Johanna Thalena, tio Låster drågtig, jäm
te en Strömbåt och en Blefings Brak-Eka
bågge med Segel: närmare underrättelse få
hos Herr Friedrich Toutin.

VAR LÅG EGENTLIGEN SILLE SALTERIET PÅ BARNEBRATTEN?

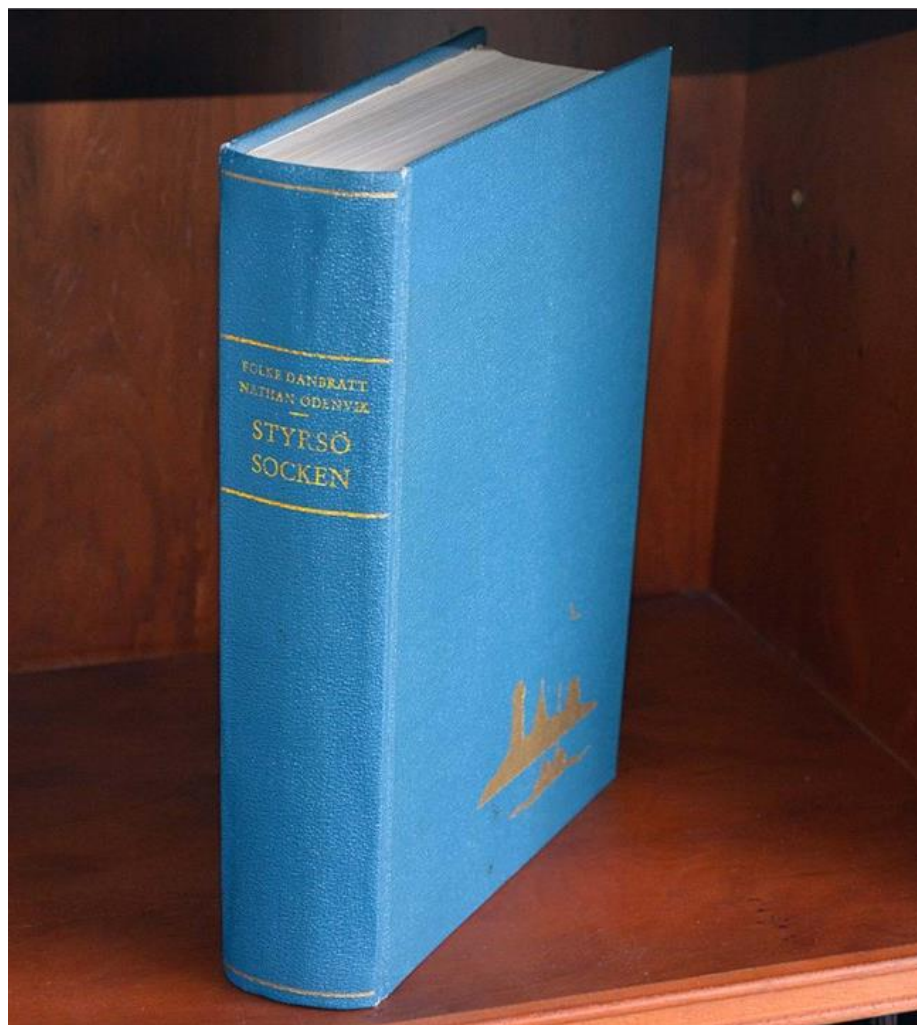
1765 var sillsalteriet och trankokeriet till salu. Vem som köpte vet vi inte och inte heller var det låg. Kanske vid dagens lastbrygga eller strax söder om Kattegatt. Vi tror att strandridare Brynte Staaf tog över. Han avled 1768 men den utfattiga änkan med sonen Nils 4 år och döttrarna Sigrid 7år och Beata 2 år blev kvar ännu några år. I mantalslängden 1777 finns antecknat "Rasserat" och därefter återkommer inte Barnebratten i mantalslängden förrän tidigt 1800-tal.

STYRSÖ SOCKEN – VÅR EGEN LOKALHISTORIA

Hembygdsföreningens efterforskningar om Öbergska husets och Barnebrattens historia bygger på uppgifter från källor som mantalslängder, tidningsarkiv, kartor från lantmäteriet, brandförsäkringar mm, men också på "Styrsö Socken, ur dess historia från forntid till nutid" (1966, Danbratt och Odenvik). Stort tack till herrarna Bert Karlsson mfl i Asperö Historia för att den finns digitalt, med sökfunktion! Du hittar den under fliken "Litteratur" på vår hemsida.

Nr 4 2022-02-06

Utgiven av Styrsö kommun i december 1966. Klicka på boken på vår hemsida

[Styrsö Sockens Hembygdsförening](#)

NÄR SILLEN GICK TILL PÅ VÄSTKUSTEN - FÖRBUD ATT SLÄNGA TRANGRUMSET I SJÖN

Fram till 1775 dominerade Göteborgsområdet. Redan 1750 gick sillen till i södra skärgården. Först 1809 var stora sillperioden helt över. Mest saltades sillen i stora trätunnor och på 1760-talet kom de första trankokerierna igång. Det blev stora strider om allt trangrumset som slängdes i sjön. Så kom 1780 en nationell kungörelse; grumset skulle hållas i inhägnade vikar eller dammar, eller grävas ner. Många trankokerier utdömdes då de inte klarade kraven. Vad hände på Barnebratten? Fanns där en grumsedamm....eller ?

Nr 5 2022-02-09

Pennteckning, Bohusläns museum

KROG PÅ BRATTEN LÅNGT FÖRE ÖBERGS TID

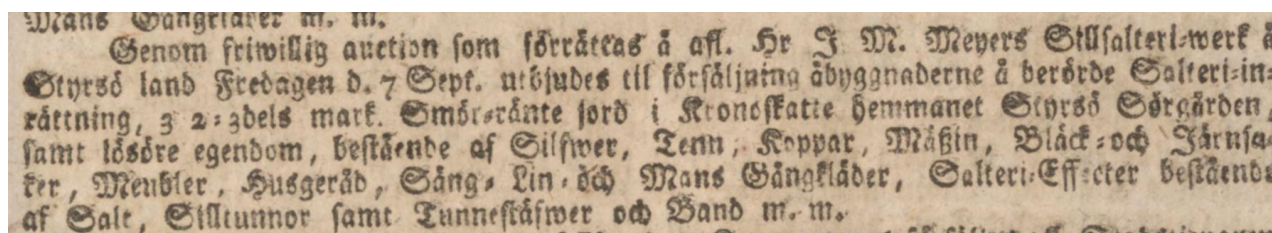
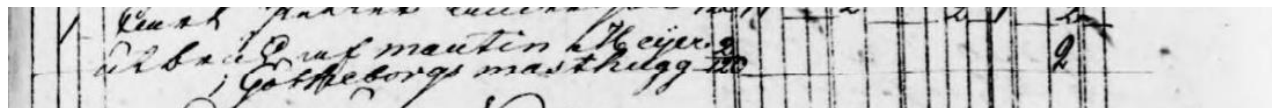
Det vet vi genom den sjömätning av västkusten som gjordes 1803-1805 av N.G. Schultén. Tiderna var politiskt och militärt oroliga och försvaret skulle kartlägga säkra leder, lägerställen, goda djupa hamnar, dricksvatten- och vedtillgång för sina örlogsfartyg i händelse av krig. I södra skärgården var "Barne-Bratten det enda stället där de flesta bekvämt hela kunna träffas" men...här "vistades en halvgalen köpmansbokhållare som i kompani med en köpman i Göteborg anlagt ett litet salteri av diverse fisksorter och som tillika håller krog och viktualiehandel". En grundkarta upprättade och på Bratten rapporterades Sillsalteri med två byggnader och en brygga, samt dessutom en brygga lite längre söderut.

Nr 6 2022-02-13

J.M. MEYER FRÅN
MASTHUGGET – DEN
HALVGALNE BOKHÅLLARENS
KOMPANJON?

Eller var det Meyer själv som beskrevs som halvgalen när kungliga flottan genomförde sjömätning på västkusten 1803. Meyer ansökte i november 1801 om att uppföra ett silssalteri på Styrso där öborna upplåtit mark till honom. Vår studie visar att Meyer fanns i Styrso's mantalslängd 1801-1803. Han avled sedan 38 år gammal i juli 1804 och "J.M. Meyers Silssalteriwerk" lades då ut till försäljning i september samma år; byggnaderna, 3 2/3

marker smörräntejord i Styrso Sörgård, salt och silltunnor med mera till verksamheten, och lös egendom som silver, tenn, koppar, husgeråd, kläder, sängkläder och möbler. Sjömätningen rapporterade enbart ett Silssalteri på Barne-Bratten så vi är ganska säkra på att Meyer var på Barne-Bratten när den genomfördes där 1803.

ÄR DU NÖRDIG.... PÅ GRUMSEDAMMAR

I mitten av 1700 talet fanns ett trankokeri på Bratten. Vi vet inte var det låg och inte heller om det fanns någon grumse-damm för sillavfallet. Jag kastade ut frågan och Carl Arne Viknander tipsade om platsen. Också Frank Engelbrektsson vill ha den där så Marinette och jag tog med honom och spanade in stället. Frank hade ett foto på en äldre stenmur under vägen mot Corells hus, tagen när vägen var uppgrävd. Är det rester av en damm eller har stensättningen haft en annan funktion. Någon som vet?

Nr 8 2022-02-21

DAGS FÖR MEDLEMSKAP 2022
STYRSÖ SOCKENS
HEMBYGDSFÖRENING

Nu går det bra att swisha 100 kr till 123 423 33 34 eller sätta in på plusgiro 4 49 09-0. Skriv ditt namn och e-mail, och om du är ny medlem även postadressen.

www.hembygd.se/styrso

Nr 9 2022-02-23

TACK VARE TIDNINGSANNONS I GÖTHEBORGS ALLEHANDA

Så var sillsalteriet till salu igen, tydligen svårsålt. Kanske var sillen var på väg att ta slut efter drygt 50 år. Enligt annons i sept. 1804 ”..försäljes Salteriet Barnebratten, som är beläget mitt i bästa fisket här i Skärgården å Styrso Sörgårdens utmarker vid Dunsö sund, bestående av Manbyggning med 3 rum och kök; Salteribod 57 alnar lång och 13 alnar bred; en Bod för uppläggning av 400 tunnor Salt, jämte ett Uthus bestående av ett Fähus, Foderlada och en Mangelbod;

har god och säker hamn för alla vindar med djup för fartyg att kunna lasta vid brygghuvudet, till vilkas förtöjning av flera järnringar gives. Planer, som kunna utvidgas, och allt i så gott som nytt stånd och bekvämligt; grundhyran är 16 Riksdaler, 32 Skilling årligen.”

UNIKT FYND NÄR ÖBERGSKA KRYDDGÅRDEN ANLADES

Denna otroligt vackra vita och påkostade potta har en Gustaviansk bård. En bård som var vanlig på 1790-talet! Äldre dokument har visat att Barnebratten hade ett sillsalteri och trankokeri på 1760 talet men sedan hittar vi inget förrän J.M. Meijer ansöker om att anlägga ett sillsalteri år 1801. Vi vet också att det redan på tidigt 1800-tal drevs krog på Bratten, långt före Öbergs tid.

Så detta nattkärl som vi fann i Öbergiska husets trädgård, på 1990-talet, när dagens krydd-

trädgård anlades, kanske inte ens var Öbergskans nattkärl, kanske inte ens Johanna Hårds. Det skulle kunna vara någon helt annans, men vem skulle haft så lyxiga vanor?

VÅRA KÄLLOR OM BARNEBRATTEN

Det är verkligen inte lätt att hitta rätt. Vems potta var det vi fann i Öbergiska trädgården?

När M.J. Meyers nyinrättade Sillsalteri var till salu efter hans död 1804 har vi hittat namn på olika personer som antingen arrenderat marken av Styrso Sörgård, ägt byggnaderna eller drivit verksamheten. Adam Gawin, William Gibson och Lars Hansson, Hejderidare Lars Svensson, bröderna Magnus och Sven Borgman. Någon som känner till dem? Fram till 1812 är det många inblandade, och sillen är nästa slut!

Danbratt/Odenviks bok om Styrso Socken är en fantastisk källa att ösa ur. Där finns också en omfattande källförteckning. Andra digitala källor är främst riksarkivet.se, tidningar.kb.se och lantmateriet.se. Danbratts bok finns på vår hemsida hembygd.se/styrso. Dags för lite egna efterforskningar kanske?

Nr 12 2022-03-08

NÄR BYGGDES DESSA STENMURAR ?

Vi vet ju att det fanns ett silsalteri på Bratten i mitten på 1700-talet men inte riktigt var det låg, och att det senare byggdes ett nytt vid nuvarande Kattegatt. Kan stenmurarna vara byggda till första silsalteriet eller byggdes de först i början av 1800-talet i samband med det nya? Eller så sent som när den stora silsalteribyggnaden ersattes av bla det första numer rivna hotellet som byggdes 1860. De kanske till och med är byggda i etapper. Någon som kan hjälpa oss reda ut detta med dateringen av stenmurarna? Från hörnet är det också stensatt fram till den gamla stentrappan upp till Kattegatt, och där tror vi att silsalteriets hamn låg.

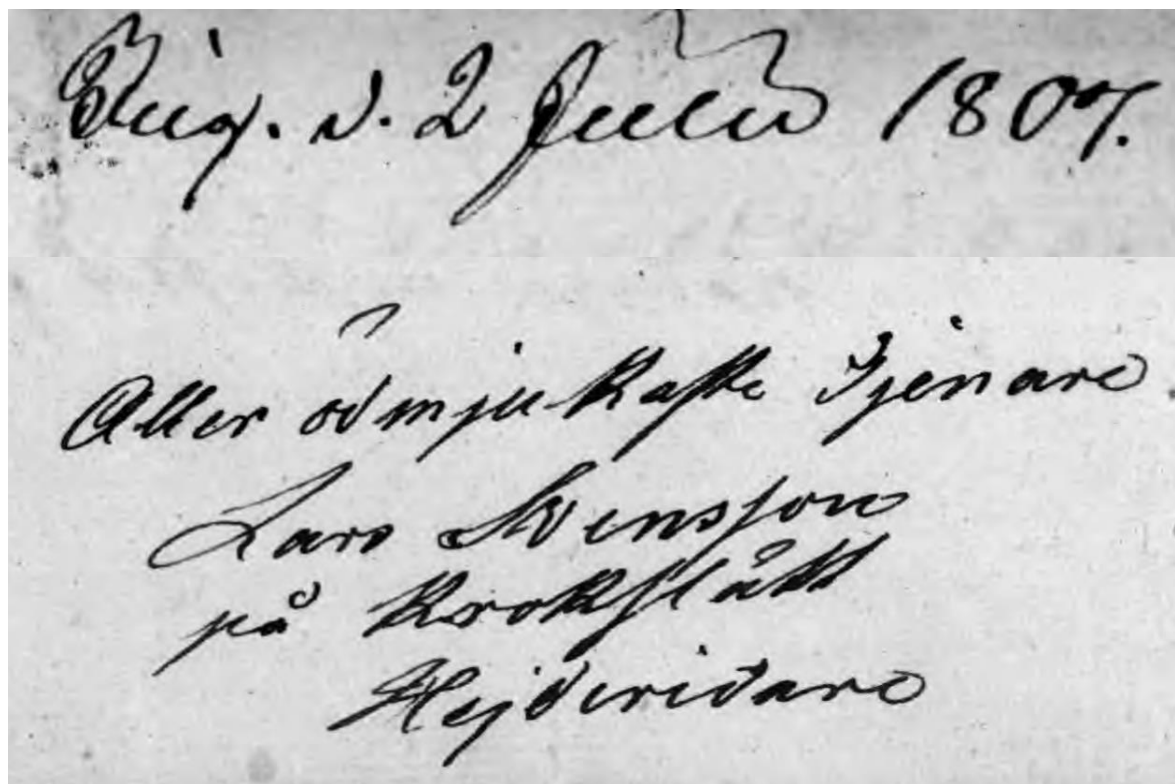
Nr 13 2022-03-15

VI HAR HITTAT EN ÄGARE TILL - TILL SILLSALTERIET 1807

Efter J.M. Meyer på Masthugget som avled 1804 saknade vi ägare. Nu har vi lyckats läsa delar av den gamla handskriften i Styrso Nordgårds och Styrso Sörgårds enskifteshandlingar från 1807. Spännande! Av protokollen framgår att ägare var Hejderidare Lars Svensson på Krokslätt. Han hade ett arrendekontrakt på marken av Styrso Sörgård och yrkade att "min ägolott i enskiftet utbryta helst i utmarken där jag anlagt ett Sillsalteriverk".

Läs själv vidare i Enskiftet 1807 för Styrso. Dokumentet finns i fliken Historiska kartor på

lantmateriet.se, en fantastisk källa. Kom med i Hembygdsföreningens efterforskningar om Brattens tidiga historia! styrsohembygd@gmail.com är adressen!

Bilag. N. 2 Jule 1807.

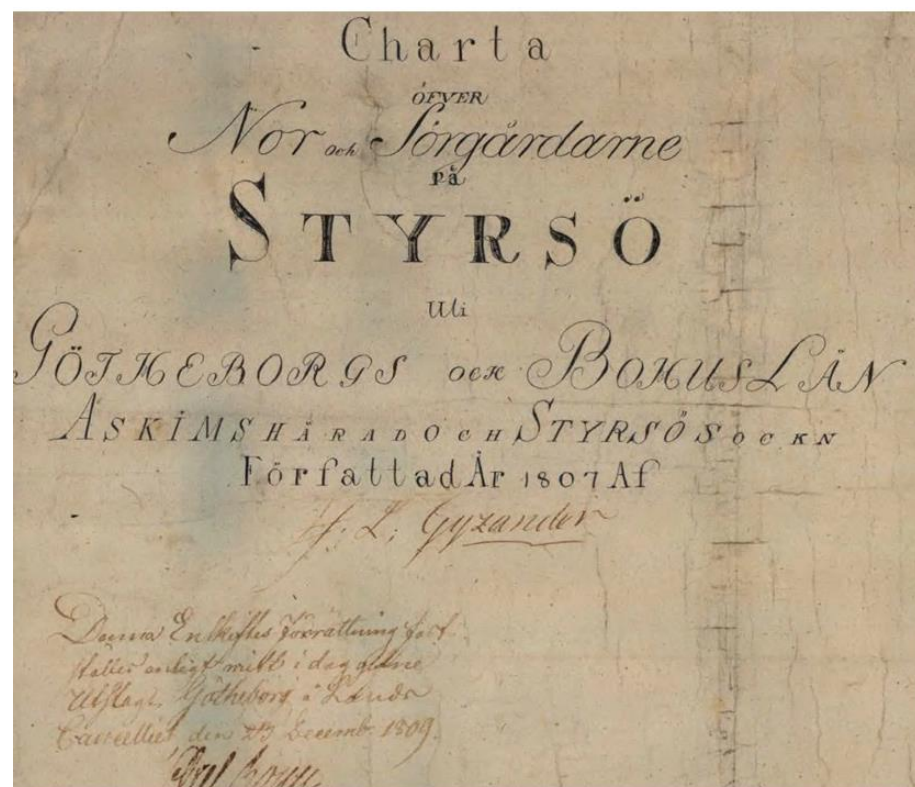
Aller ömjuhafte Jernare.
Lars Svensson
på Krokslätt
Hejderidare

BRATTEN SKAPADES UR ENSKIFTET 1807

I enskiftet skulle tegar i Styrös Nordgård och Sörgård slås samman och utmarkerna delas upp. Och de som stred för att få genomföra jordreformen var Sillsalteriet Barnebrattens ägare. Öborna ville inte, men enskiftet var ett beslut från Kungl Maj:t och drevs igenom. På så sätt kom området vid nuvarande Bratten som då kallades för Nedre Brevik att få namnet Barnebratten efter sillsalteriverkets namn. Av handlingarna framgår också att Hejderidaren Lars Svensson 1807 överlätit arrendekontrakt

och Sillsalteriet såldes till Handelsmännen Sven och Magnus Borgman i Göteborg. Den stora sillperioden tog slut och 1812 bytte husen på Barnebratten både ägare och invånare. En ny epok stundade.

Nr 15 2022-04-06

ÄR DU DELÄGARE I STYRSÖ NORDGÅRD eller SÖRGÅRD?

Förutom att jordreformen 1807 banade väg för Barnebratten, så gjordes undantag för vissa platser som behölls som samfälld mark. Till exempel alla holmar och skär runt ön. Sedan dess har fastigheter gått i arv eller sålts, med eller utan den mantalssatta jorden. Om din fastighet har del i Nordgård eller Sörgård då är du också delägare i holmar och skär runt Styrso. Grattis!

Då har ditt ”hemman” ett skattetal som visar andelen i byns skatter, samfällda arbete och avkastningen från samfällda ägor. Skattesystemen har

ändrats genom tiderna men skattetalet lever kvar än idag för just samfälligheter. Det är Lantmäteriet som håller koll. Vill du veta om din fastighet har del i Styrso Nordgård eller Sörgård kan du gå in på lantmäteriets hemsida: lantmateriet.se. Logga in med bankID under ”MIN SIDA”. Om fastigheten ingår i samfälligheten finns ditt skattetal noterat samt en förteckning över alla andelar. Kartan visar i mitten S:50, marken för kyrkan och gamla kyrkogården, som tillhör Styrso Nordgård 158 delägande fastigheter. Har du kanske en av dem?

